

George
NEAGOE

Intelectualii mesei rotonde

Abstract

This is a short presentation of the 6th volume from the series "Rotonda 13" ("Round Table Meetings 13"), organized by the Romanian Literature Museum of Bucharest. The discussions gathered in the book refer to a few of the most important Romanian writers: M. Eminescu, Ion Creanga, G. Calinescu, Lucian Blaga, Mircea Eliade or Marin Preda. The debates are historical documents.

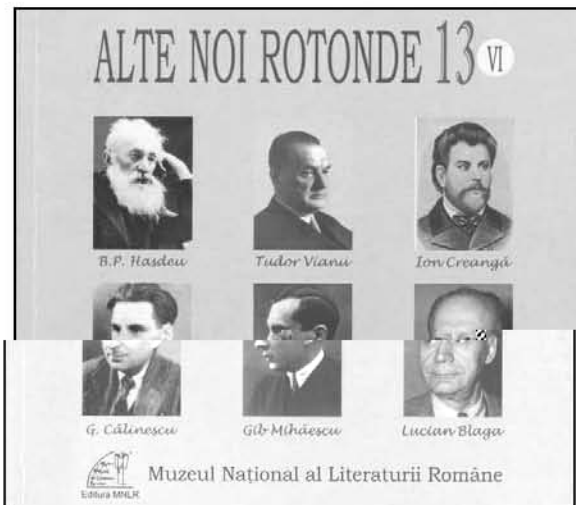
Keywords: Rotonda 13 (Round Table Meetings 13), Lucian Chisu, Romanian Literature Museum of Bucharest, G. Calinescu, Ion Balu, M. Eminescu, Paul Cornea, Oxana Busuioceanu, Serban Cioculescu.

Sunt câteva debateri captivante în această nouă apariție din seria „Rotondelor 13”¹ – organizate de Muzeul Național al Literaturii din București – dialoguri substanțiale rămase inedite până anul trecut și care, prin editarea lor, devin documente de istorie literară. Poate că unele dintre cărțile din ultimii 25 de ani ar fi arătat altfel dacă întâlnirile din clădirea situată pe Bulevardul Dacia erau cunoscute mai devreme. Densitatea ideilor încântă și captivează deopotrivă. Am citit cartea și cu regretul că astăzi mesele rotunde și-au pierdut consistența. N-am de gând să apelez la dihotomia nostalgică „înainte – acum”. Constat numai că, de vreo cinci ani de când merg la serate culturale și la conferințe, vorbitorii vin

nepregătiți și improvizează în fața unui public naiv.

Unele dintre înregistrările reunite în volumul *Alte noi rotonde 13 (VI)* conțin observații de maximă importanță – încă valabile – și dezvăluiri cunoscute de puțină lume. Există detalii șoptite, anecdote care și-au pierdut sursele de răspândire, episoade cu imagine neclară și cu sonorul alterat. Mă opresc mai întâi la campionul absolut la categoria „picanterie literară”, G. Călinescu, despre care a fost organizată o întâlnire în data de 12 noiembrie 1990. Relatând virajul la stânga făcut de autorul *Istoriei literaturii române până în prezent*, Ion Bălu se oprește și asupra transformării Uniunii Patrioților în Partidul Național Popular. Or, după câte știm, Călinescu n-a fost singurul scriitor de prim rang pe care au încercat să-l atragă organizatorii respectivei formațiuni: „Când s-a înființat Partidul Național Popular, Călinescu a fost propus în Comitetul Central al partidului alături de Blaga și alți intelectuali. Blaga a refuzat, s-a prefăcut că este bolnav, ca să aibă o justificare a neparticipării lui la noul partid. Călinescu însă a acceptat” (p. 216). Problema nu constă în diferența de atitudine, între zelul impregnat de credulitate al proaspătului director al *Națiunii* și modul școlăresc prin care creatorul „cenzurii transcendente” a scăpat de implicarea în satelitul P.C.R.-ului. Ci în confirmarea problemelor de sănătate ale universitarului clujean. În această situație intervine caracterul conijabil al oricărei informații de ordin istoriografic. Luând cuvântul la comemorarea personalității autorului *Poemelor lumînii* („Metaforă și lirism”, 13 mai 1991), Simona Cioculescu a adus, probabil fără să știe, o prețioasă rectificare, dat fiind că, informațiile prezentate nu erau publice în 1991. Blaga nu juca deloc rolul „bolnavului închipuit”, ci se internează, din pricina șocului mental provocat de mascarada înființării Partidului Național Popular. Dovezile se regăsesc în *Luntrea lui Caron* și în corespondența lui I. D. Sirbu: „Își pierde somnul și începe să dea semne că

1 *Alte noi rotonde 13 (VI)*, prefată și notă asupra ediției de Lucian Chișu, București, Editura Muzeului Literaturii Române, 2009, 266 p.

s-ar fi îmbolnăvit grav. [...] Nemaisuportând situația, Blaga pleacă la Cluj și se internează la Clinica nr. 2. Acolo stă câteva săptămâni și este vizitat de I. D. Sîrbu la clinică. Acesta îl găsește la pat, slăbit, insomniac [...]. Și îi povestește toată situația cu Partidul Național Popular. Asta, ca să rămână un martor” (p. 87).

Ion Bălu aduce o precizare care, în opinia mea, îl obligă pe oricare cercetător al publicisticii lui Călinescu din intervalul 1944 – 1947 să recurgă la nuanțări și să nu se mai repeadă să-l condamne pe gazetar pentru un „oportunism dezagreabil”. Călinescu nu era lipsit de discernământ: „Există în arhiva lui Călinescu șpaltul unui articol intitulat 23 August, în care dezvoltă următoarea idee: «Este inexact să considerăm data de 23 August un hotar între istoria României de dinainte și de după 23 August. Este o greșală pe care o facem și pentru care istoria ne va judeca». Șpaltul acestui articol, care urma să apară ca articol de fond în «România Liberă», a fost scos de cenzură. Este o cinste pentru Călinescu acest articol în care expune, de parcă ar fi avut o presimțire, ce se va întâmpla ulterior” (p. 216).

Lucruri de mare însemnătate, indicații prețioase privind editarea operei lui Eminescu, aduce Paul Cornea la întrevvedere „Lada cu manuscrise: antume – postume (ianuarie 1991)”. Ceea ce obișnuim să numim „ediția Perpessicius” reprezintă – în opinia îndreptățită a monografului *Originilor romantismului românesc* – abia începutul

restituirii textelor eminesciene. Intervenția sa privește atât dificultățile ridicate de volumul al VIII-lea (consacrat teatrului compus de poetul *Glossei*), cât și însemnările în limba germană incluse în volumul al XV-lea. Punctul central al expozeului lui Paul Cornea este lecțiunea manuscriselor, menționând că: „Ceea ce ne-au propus editorii este o ipostază și ei au marcat, de altfel, prin variațiile de literă tipografică diferențele încât să ne dăm seama ce reprezintă cursivitatea efectivă a textului și ce reprezintă ipoteza de lucru a editorului” (p. 48). Remarcile exegetului au rămas actuale, având în vedere că, după încheierea facsimilării „caietelor Eminescu”, Eugen Simion semnala necesitatea începerii unei noi munci de restituire a celor aproximativ 14.000 de pagini din manuscrise.

Referindu-se importanța documentelor mărunte în procesul de stabilire a perioadei de redactare a unor poeme, Oxana Busuioceanu, una dintre membrii colectivului de editare, afirma că: „Domnul Vatamaniuc a spus o dată și m-am amuzat, dar avea dreptate, aceste note de spălătorie care sunt foarte, foarte dese în perioada bucureșteană sunt datate, ceea ce denotă că Eminescu era foarte preocupat de curățenia veșmintelor sale” (p. 52). Trei lucruri se desprind din spusele cercetătoarei: mai întâi utilitatea oricărei informații istorice; apoi înlăturarea prejudecății despre igiena precară a scriitorului; și nu în ultimul rând că nimeni nu trebuie să se pronunțe în chestiuni pe care

nu le cunoaște. În literatură, orice opinie se bazează pe lectură. Un amănunt nevralgic atins de Oxana Busuioceanu este pregătirea filologică și literară a editorilor. De altfel, știm că Perpessicius nu era lingvist și că de aceea a comis destule erori de transcriere interpretativă. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, norma limbii române s-a modificat succesiv. Iar persoanele care au dus mai departe ediția începută de autorul *Mențiunilor critice* au învățat treptat să-l deslușească pe Eminescu. Mărturia poate părea uluitoare, ținând cont de folosirea exagerată a profesiei de „eminescolog”. Ar trebui să privim termenul cu mare circumspecție: „Noi am lucrat din aproape în aproape, acum 15 ani când acest colectiv s-a constituit, niciunul dintre noi nu era specialist în Eminescu. Mai mult decât atât, trei pătrimi din membrii colectivului nu erau specialiști în literatura română” (*ibidem*). Dezvăluirile Oxanei Busuioceanu sporesc, pe de o parte meritele componentelor echipei de editare, dar, pe de altă parte, stârnesc jena că în spațiul românesc lipsește conștiința necesității formării oamenilor care să creeze instrumentele esențiale ale literaturii (bibliografii, monografii, dicționare și dicționare). Re-

plica lui Paul Cornea se dovedește revelatoare în acest sens: „Nu mai spuneți asta străinilor... păstrați pentru voi...” (*ibidem*). Discuția a devenit publică, iar constatarea fundamentată. După cel dintâi punct, ediția Eminescu așteaptă următorul alineat.

Închei scurta prezentare într-o notă veselă, avându-l în centru pe Șerban Cioculescu, inițiatorul acestor „Rotonde 13”, organizate tocmai pentru a ironiza superstițiile și prejudecățile fataliste. Comemorând 50 de ani de la dispariția lui Gib Mihăescu (14 octombrie), Nicolae Carandino povestește că avea recenzia lui Cioculescu la volumul *Vedenia*. Îmi întrerup comentariile: „Aveam pasiunea păstrării cronicilor la câte o carte, să o tai și să o pun bine undeva. Am găsit și cronică lui Șerban Cioculescu pe care i-o și ofer, doar că s-a îngălbenit în 50 de ani...// Șerban Cioculescu: Îmi arăți? Că eu n-am păstrat-o...// Leon Kalustian: Noi ne-am stafidit și ea s-a îngălbenit” (p. 144).

Umorul e semnul înțelepciunii. Autoironia strânge în colțul ochiului o lacrimă neplânsă. Mulți dintre intelectualii mesei rotonde se numără printre oamenii care au fost...